

Strategija zelene urbane obnove Grada Rijeke

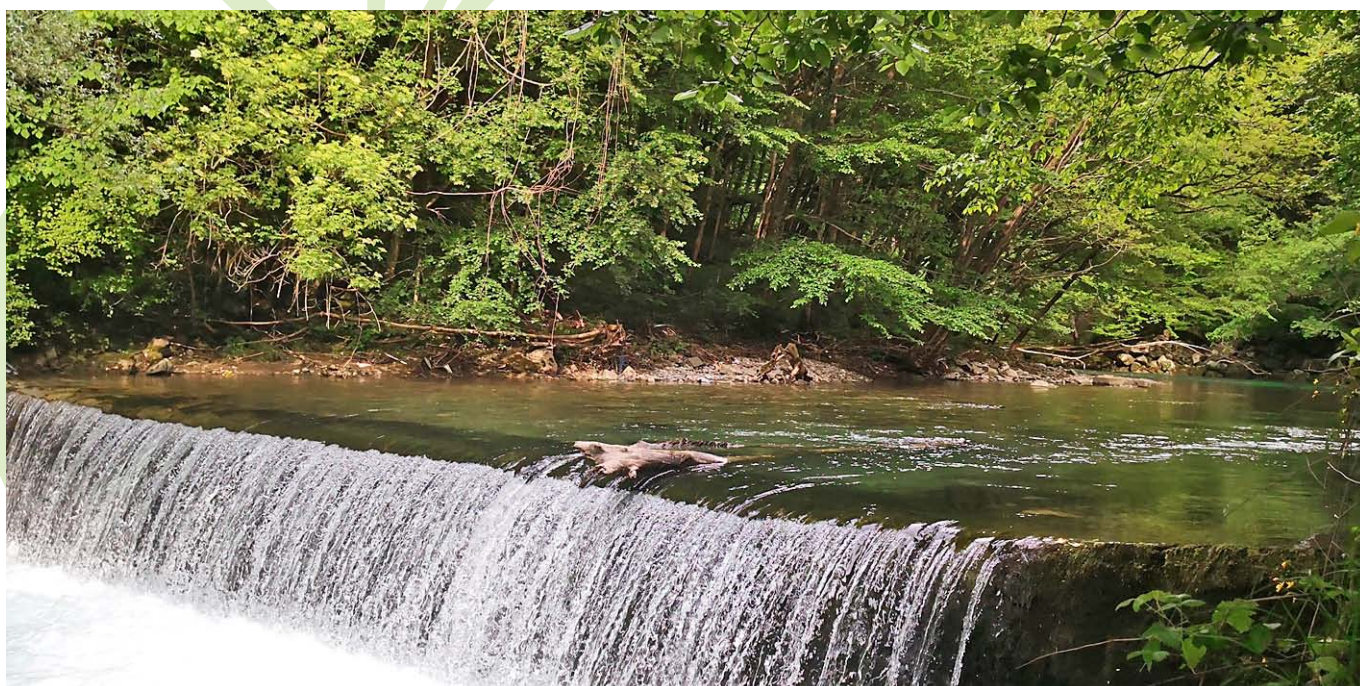
Zelena infrastruktura čvrsto je utemeljena u *Strategiji bioraznolikosti EU-a*, ali ona predstavlja mnogo više od instrumenta za očuvanje bioraznolikosti, jer bitno doprinosi provedbi ciljeva posebnih propisa koji se odnose na regionalni i ruralni razvoj, klimatske promjene, upravljanje rizikom od katastrofe, poljoprivredu, šumarstvo i okoliš. Pravi temelj za izradu strategije zelene urbane obnove jest *Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine*, njezin strateški cilj 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost. *Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje od 2021. do 2030. godine* svojim smjernicama razrađuje ciljeve i mjere za razvoj zelene infrastrukture radi uspostave održivih, sigurnih i otpornih gradova i naselja. Pojam zelene infrastrukture uveden je u Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19 i 67/23) 2019. go-

dine, a definiran je kao sustav planski osmišljenih zelenih i vodnih površina te drugih prostornih rješenja temeljenih na prirodi, koja se primjenjuju unutar gradova i općina. Ovim se rješenjima doprinosi očuvanju, poboljšanju i obnavljanju prirode, prirodnih funkcija i procesa radi postizanja ekoloških, gospodarskih i društvenih koristi održivoga razvoja.

Izrada strategije zelene urbane obnove u Gradu Rijeci započela je 2022. godine, nastavno na prethodno izrađenu Studiju zelene infrastrukture Grada Rijeke čija je izrada započela 2020. godi-

ne, neposredno nakon implementacije odredbi o zelenoj infrastrukturi u hrvatsko zakonodavstvo. U nedostatku domaćeg priručnika o metodologiji izrade studija i strategija zelene urbane obnove, pri izradi tih dokumenata koristile su se smjernice Ministarstva za okoliš in prostor Republike Slovenije. Studija zelene infrastrukture stručna je analitička podloga za izradu strategije pa se na temelju analiza postojećeg stanja sadržanih u studiji zelene infrastrukture kreiraju strateške odrednice zelene urbane obnove i razvoja zelene infrastrukture. Strategija zelene urbane

obnove stručna je podloga iz područja primarno ekologije i zaštite okoliša, a implementirat će se u postojeću i novu prostornoplansku dokumentaciju koju čine prostorni plan uređenja grada, generalni urbanistički plan i ostali urbanistički planovi uređenja. Primarni zadatak Strategije definirati je koncept razvoja zelene infrastrukture koji se detaljnije definira kroz tri faze, a to su vizija, plan razvoja te detaljne mjere koje mogu uključivati konkretne akcije, tj. strateške projekte i inicijative.

Prva faza u izradi Strategije bila je provedba ankete javnog mnijenja o stanju zelene infrastrukture u Gradu Rijeci. Anketa je objavljena na internetskim stranicama Grada Rijeke, kao i na društvenoj mreži da bi se što više popularizirala, što je rezultiralo relativno velikim brojem ispunjenih anketnih upitnika, njih četiristo pedeset. Pitanja su bila svrstana u dvije skupine, od kojih se prva odnosi na područje cijeloga grada, a druga na mjesne odbore, budući da se određene strateške odluke moraju temeljiti na dostupnosti potrebnih sadržaja u svakom pojedinome mjesnom odboru. Osim anketnih pitanja usmjerenih na isticanje nedostataka i potrebe za promjenom i razvojem zelene infrastrukture, postavljena su i pitanja o pozitivnim karakteristikama koje građani percipiraju i koje bi željeli zadržati u prostoru. Rezultati anketnog istraživanja pokazali su da u većini mjesnih odbora nema dovoljno parkova, dječjih igrališta, sportsko-rekreacijskih površina, parkova za pse, urbanih vrtova, pješačkih površina i trgova, biciklističkih staza te okućnica stambenih zgrada; da su najveći nedostaci postojećih otvorenih površina u gradu nedostatnost vegetacije i urbane opreme; da većina ispitanika smatra da postoji dobra povezanost pješačkim komunikacijama između pojedinih mjesnih odbora i centra grada te s obalnom zonom. Više od jedne trećine ispitanika izjavilo je da bi se koristili urbanim vrtom, čak i kad bi vrt bio smješten izvan područja njihovog mjesnog odbora (pitanje je postavljeno s ciljem ispitivanja interesa za uspostavljanje drugog urbanog vrta u Rijeci, jer za sada postoji samo jedan).

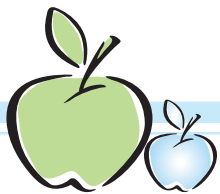
Osim javnog mnijenja u prikupljanju ulaznih podataka uzeti su u obzir primjedbe i prijedlozi dionika različitih struka koji su pri izradi strategije surađivali u obliku radne skupine sastavljene od predstavnika relevantnih gradskih odjela za urbanizam, ekologiju i komunalni sustav Zavoda za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, Komunalnog društva Čistoća, Prirodoslovnog muzeja Rijeka te brojnih udruga civilnog društva i građanskih inicijativa. Predložena rješenja bila su različita, kako po tipologiji predloženih elemenata, tako i po mjerilu, u rasponu od uspostave parkova prirode, preko uređenja gradskih parkova i dječjih igrališta do postave većeg broja koševa za otpatke. U konačnici, rješenja manjeg mjerila koja pojedinačno nemaju strateški značaj, indirektno su obuhvaćena širim strateškim ciljevima, primjerice konceptom petnaestominutnoga grada koji omogućuje stvaranje manjih zelenih površina u svim područjima gdje za sada ne postoje, u radijusu petnaest minuta hoda od mjesta stanovanja.

Provedena je i analiza stanovništva po broju i dobnoj strukturi te gustoći stanovanja, a sve u relaciji s pojedinim mjesnim odborima, što predstavlja bazu podataka za utvrđivanje potrebe za otvorenim zelenim površinama, sve u cilju omogućivanja zdravijih životnih navika kretanja na otvorenom u očuvanjem i zdravijem okolišu.

Prirodni i strukturalno-vizualni čimbenici vrlo su važni u analizi zelene infrastrukture. Reljef je u Rijeci vrlo raznolik, a karakteriziraju ga uski pojas morske obale na jugu te strme padine u nagibima od 5 do 20 stupnjeva. Padine su

ispresijecane usjecima, od kojih je najveći kanjon rijeke Rječine. Iako se administrativna granica Grada Rijeke u potpunosti poklapa s granicom samoga grada Rijeke, što bi upućivalo na to da je cijela administrativna jedinica vrlo urbanizirana, značajno je da je čak 40 % površine prekriveno šumskim zajednicama, mahom na nepristupačnim dijelovima padina na sjeveru, ali i uz istočni dio morske obale, na predjelu Kostabela. Takva morfologija utjecala je na formiranje kontrasta između prirodnih čimbenika prostora u sjevernom dijelu i antropogenih u južnom, obalnom dijelu. Središnji dio obale zauzet je lučkim i industrijskim postrojenjima koja čine barijeru u povezivanju stambenoga gradskoga tkiva s morem. Izgradnjom brze ceste u središnjem dijelu gradskog područja u smjeru istok-zapad, tzv. Riječke zaobilaznice, također je stvorena snažna barijera u povezivanju sjevernog i južnog dijela elementima zelene infrastrukture. Naglim širenjem stambenih dijelova grada zbog velikog priljeva radnika u doba industrijskog procvata grada druge polovice 20. stoljeća, u nekim je njihovim dijelovima izostalo integralno prostorno planiranje, a time i komponenta javnih zelenih površina sa svojim socijalnim, klimatskim i svim drugim aspektima.

Prostorna struktura gradskog područja u kontekstu mreže zelene infrastrukture promatra se kao mreža otvorenih površina koja se sastoji od tri komponente: tzv. područja, koridora i gravitacijskih točaka. Područjima se smatraju površine s homogenim prepoznatljivim karakteristikama, a koridori su linearni elementi koji ih povezuju i omo-

gućuju kretanje između područja i njihovo povezivanje. One strukture koje su izuzetno važne zbog svoje socijalne funkcije, nazivaju se gravitacijskim točkama, a to su npr. trgovci, javne ustanove s pripadajućim otvorenim površinama, i plaže. Otvorene površine međusobnim umrežavanjem dobivaju novu vrijednost u ekološkom i društvenom smislu, a što su čvršće povezane u mrežu sustava, sigurniji im je opstanak u gradskom tkivu te su zaštićenije pred budućim širenjem građevinskih područja. U tom kontekstu jedan od većih izazova bila je identifikacija i postupanje s konfliktnim područjima na kojima se preklapaju postojeći elementi zelene infrastrukture i planirana prostorno-planska namjena građevinskog područja čijom bi se realizacijom smanjio aktualni udio zelenih površina u gradu. S obzirom na navedeno, Strategija zelene urbane obnove Grada Rijeke utvrdila je mjere zaštite zelene infrastrukture na navedenim područjima, neovisno o prostorno-planskoj namjeni u konfliktu koji bi trebao biti optimalno riješen implementacijom strateških mjera u prostorne i urbanističke planove uređenja.

Razvojni koncept zelene infrastrukture uzima u obzir rezultate svih učinjenih analiza i sastoji se od nekoliko glavnih umreženih elemenata postojeće zelene infrastrukture koji su podloga za daljnje proširenje mreže: obalni pojas i kanjon rijeke Rječine koji čine plavo-zelenu infrastrukturu; za gradogradnju nepristupačni i stoga očuvani zeleni klinovi koji presijecaju strme padine prema moru; prsten šetnica koje povezuju obalni dio sa suburbanim dijelom, tj. zelenilom u zaleđu. Razvojni koncept ostvarit će se kroz strateški okvir koji se sastoji od četiri strateška dugoročna cilja, a oni se trebaju ostvariti putem detaljnijih mjera i aktivnosti. Strateški ciljevi su: očuvanje i unapređenje

prirodnih područja te bioraznolikosti Grada Rijeke, uređenje otvorenih površina u naselju, ublažavanje klimatskih promjena, osiguranje uvjeta za sustavnu implementaciju i upravljanje mrežom zelene infrastrukture Grada Rijeke. Provedbom aktivnosti definiranih strategijom povezano bi se kanjonom Rječine prirodno zaleđe Rijeke s obalom i centrom grada većim brojem boravišnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja. Uspostavile bi se dvije nove park-šume čime bi se očuvalo oko 106 ha šumske vegetacije. Povećao bi se broj parkova sa sadašnjih 18 na 83, od čega je planirano 17 novih gradskih, 45 novih lokalnih parkova i 3 sportsko-rekreacijska parka. Uspostavilo bi se 6 novih dječjih igrališta, 6 novih sportsko-rekreacijskih terena, 6 novih vježbališta na otvorenom i 3 parka za pse (u sklopu planiranih gradskih parkova). Povećala bi se duljina gradskih šetnica – planiranih dodatnih 10 km šetnica u sklopu Riječkih šetnica, kanjona Rječine i u obalnom pojasu. Uspostavom svih planiranih šetnica, Rijeka bi dobila kontinuiranu pješačku poveznicu od Mošćeničke Drage do Velog vrha i prirodnog zaleđa Rijeke. Povećala bi se duljina gradskih drvoreda za više od 6 km. Revitalizacijom gradskih plaža, povećanjem sadržaja i sadnjom visoke vegetacije u njihovom zaleđu, stvorili bi se preduvjeti za njihovo korištenje tijekom cijele godine. Renaturalizacijom Škurinjskog potoka pospješila bi se mogućnost realiziranja dodatnog zelenog klina kojim bi se prirodno zaleđe povezano s obalom. Primjenom NBS principa (zeleni/plavi/smeđi krovovi, održivi drenažni sustavi, sadnja visoke vegetacije na zelenim površinama među zgradama i dr.) u velikim planiranim stambenim zonama (Turanj-Kostabela, Rujevica i sl.) ublažio bi se utjecaj toplinskih otoka i povećala ambijentalnost otvorenih prostora u naselju, što

bi imalo utjecaj i na povećanje kvalitete života stanovnika Rijeke u širem gradskom području. Urbanom sanacijom gospodarsko-poslovnih zona, kao i sadnjom zaštitnog zelenila uz postojeće i planirane poslovne zone te parkirališta, utjecalo bi se na povećanje bioraznolikosti i ambijentalnih kvaliteta u Gradu, smanjenje utjecaja toplinskih otoka (naročito u obalnom pojasu i Škurinjskoj dragi) i ublažavanje utjecaja sve učestalijih jakih oborinskih nevremena. Planirana je uspostava 5 novih urbanih vrtova (uz postojeći „Zeleni put“) i 13 vrtova (voćnjaka i povrtnjaka) uz osnovne škole na području cijeloga Grada Rijeke. Sve navedeno utjecalo bi na bolju distribuciju zelenih površina i sadržaja dostupnih svim stanovnicima Rijeke.

Usporedno s izradom Strategije zelene infrastrukture Grada Rijeke, aktivnosti su već započele pa su tako Gradu Rijeci odobrena sredstva za sufinanciranje radova, opreme i usluga za provedbu mjera prilagodbe definiranih u nacionalnim i lokalnim strateškim i planskim dokumentima, a temeljem Javnog poziva za neposredno sufinanciranje provedbe mjera prilagodbe klimatskim promjenama u svrhu jačanja otpornosti urbanih sredina. Ovim će projektima biti obuhvaćena sadnja više od 2500 grmova te preko 300 novih stabala u postojećim i novoformiranim drvoredima, s ciljem očuvanja i proširenja zelene infrastrukture koja smanjuje ranjivost prirodnih sustava te povećava otpornost gradske sredine prema klimatskim promjenama.

Ivna Grabovac, savjetnica za urbanizam u Upravnom odjelu za prostorno uređenje, urbanizam i graditeljstvo Grada Rijeke

Ivna.Grabovac@rijeka.hr

www.rijeka.hr